

פגישות עם נחום סוקולוב

ברצוני לרשום מספר זכרונות על איש הפלא — הנ"ס שיש בהם לדעתי, משום חומר חשוב לכותבי קורותיו וז' חזיון.

בימים ההם עדיין הייתי תלמיד ב" בית מדרש עליון לרבנים "התחמונ"י מ' יסודה של הסתדרות המזרחי בורשה. הייתה זאת בהתחלת שנות העשרים ו' הימים ימ פריחה לציונות. אך זה הגב' נו את אישורה של הצהרת-בלפור בסך ירמו והמנטז הבריטי על ארץ ישראל נתאשר מטעם חבר הלאומים.

אנו בני פולין, התיחסנו אל מנהיגי התנועה הציונית, בעיקר חיים וייצמן כאל נשיאי ישראל. הורם של מלכי יש' ראל ונשיאי ישראל מאז נאצל עליהם. לכן אין פלא שביקורו של נחום סוקולוב בפולין באותם הימים היה למת' אורע היסטורי ליהדות פולין.

אפילו אנשי האגודה ותכידים בלתי מפלגתיים שיוחסם לציונות לא היה יוד' דותי ראו בבקרו חשיבות גדולה. כי על כן כל היהדות הפולנית התכבדה ב' כבודו. כל גדולי פולין ועתוניה שרו תשבחות לילה פולין זה שנהיה כמעט לאגדה היה.

כל יהודי פולין, תסידיה ולמדינה ו' משכיליה, הביטו על סוקולוב כעל נכס' שיהיה. אם כי "הצפירה" לא הפיעה את מאמרו שהיה מפרסם בארצות אחר' רות לא קראו, בכל זאת טעמם של ה' פילוטונים שלו כגון "אורח לשבת", "על מרנן ורבנן" ועוד עוד לא פג' מהם ותמיד, בכל הזדמנות הלו מספ' רים על סוקולוב המושלם והמורה ב' הלכות פוליטיקה שדרכיה היו נהירין לו כשבילי עירו.

אין פלא, אפוא, שכל מקום שהלך סוקולוב ליווהו חבורות, חבורות, מש' כילים כחסידים, לקנים כנערים.

בשעת שיעורו של הגאון ר' משה סולוביצ'יק

באחד הימים האלה בשינו ראש "תח' כמונ"י פרופסור מאיר בלבן, התיס' טריון המפורסם, סוקולוב עומד לב' קר ב"התחמונ"י, התכונה הייתה רבה.

הספר הלבן של לורד ספזפריד ו'פוקרדיב

התקרבותי לסוקולוב, כמו לשאר בני הדי הציונות התחילה בימי שבתי ב' לונדון. כחבר המערכת ועוזרו הראשי של עורך ה"היינט" הלוונדוני וכן ככתב' במ הפולטי של ה"היינט" בורשא, "גור' בובי דונניק" הקרקובי וה"בולווא" הלי' בובי ועוד הייתי רגיל לבקר יום יום בסוכנות היהודית ומקיים שיתות פ' ליטיות פעם עם מנהיג זה ופעם עם מנהיג אחר ועל סמך השיתות האלה הייתי מריץ את דברי לעתונות.

כשפרץ הפוגרום הערבי בשנת 1929 (בימי הנשיא העליון טשנסולר, ירום של הערבים) שגרם ל"ספר הלבן" היי' הי כמעט היחיד שהצמיא לתנועות ויון ידיעות והסברות על הענינים שהיו פחות או יותר כמעט רשמיות, אם כי לא כתבתי שהם באים ממקורות אנו' זכורני, שבמים ההם השתרלתי אצל וייצמן ז"ל לקבלני לשיחה רשמית, גוף סוף היה הנשיא ודבריו היו שקולים ביותר. ד"ר וייצמן לא הראה נטיה ל' זאת ורק לאחר הפצרות מרובות קצ' לי זמן לשיחה.

השיחה הייתה מענינת מאוד ורבת חשיבות, אבל מבל הגה עלה ובעד ז' עצבון והראשו, האכזבה הגדולה מכ' מניה, שבה העריצה ישרת לבה והר' גש המורש של "פיר פליי". יצאתי מחדרו של וייצמן מדוכא, חשתי שיחה זו עלולה לדכא את יוד' די פולין המהכים ככליון עינים לדבר תנחומין מלונדון, ודברי תנחומין לא היו עמדי אחר שיחה זו.

כשיצאתי מחדרו נתלו עיני בדלת ה' מובילה לחדרו של נחום סוקולוב. רע' יון צין במוחי: מוטב לשוחח גם עם סוקולוב. לאיש ה"שטיבל" הפולני יש גישה אחרת. החסיד אינו רואה את ה' חיים ופגעיו כהמתנגד הקר ומה גם איש-המדע המתחם באיומל הבקורת מה עיניו רואת.

מיד התקשרתי בטלפון עם סוקולוב וקבעתי שיחה את.

ישבתי אתו זמן רב והזקן שח ואני שמעתי ורשמתי. ודבריו כשמן הטוב, ממש אפרסמון ההולך ונמשך מגן עדן ומעדן את הנשמה ונמחם אותה, מדבר על חלב וזרע אמונה: אמונה בנצחון בערכי הנצח: אמונה שנצח ישראל לא ישקר... "אני מאמין" של יהודי חסיד

המתנשא מעל כל גורמים ופגעים ויודע שסוף הנצחון לבא...

זכורני את המכתבים שקבלתי או מ' פולין ומקוראי בלונדון ועוד. כולם ה' עידו על החייאת נפשות ממש. ואני מ' עיד עלי שעה היום הנני מרגיש בי את רוחם וטעמם של הברנים הללו. היה בעיני או כאחד ההווים היוודעים לנ' זמ...

והוא זה פלא, או בימים הסוערים האלה, ימים של התקשרות ענינים על שמ' הציונות והיישוב, במשך השיחה העלנו את זכר ביקורו בתחמונ"י ודבר בהתלהבות על תורתו של רבנו משה סולוביצ'יק ז"ל.

הנשיאות ופוליטיקה מאחורי הקעעים

השיחה עם וייצמן פתחה לפני את ה' כניסה אליו. אינני יודע בשלמה — אבל עובדה היא — מאז בחר וייצמן ב' להיות שר' פרו לחוץ, אולי סוד זה גילה הוא עצ' מו אלו במכתב אחד שכתב לי בצירוף אחת השיחות שהחזירה לי אחר עברו עלי.

הוא שבח אותי על שאני יודע לכוון ולמצות את רעיוני עד תומו ומתמצא בהלכות-הציונות באופן שיש לסמוך עלי. מאז היה מוסר כל מודעה לי ואני מפרסמה כשיחה אתו. בכך הייתה לי ההזדמנות להכיר את וייצמן, את האיש ושיתו מקרוב ולא רק מתוך משר' רדו בסוכנות אלא מתוך איירה ביתית בביתו. עמדתי על עומק שכלו ובינתו ועל לבו הער לכל דבר, ביחוד עמתי על כשרונו הגדול לדבר בשפה ברור' רה, בלי ציצים ופרחים, פרוזה ברורה ומשוללת שכל אדם, לרבות הגוי ב' דאנינג' סטריט' שלחסידי הצטרבנו, היה מבין אותו. בזאת היה היפוכו של סוקולוב. סוקולוב שהיה ציר הציונות ל' ממשלות שונות הצליח עם סוג אנשים בעלי שאריות, ודוקא באנגליה ארץ של מיעוט דברים ושתיקה, מלים ספור' קות לתכלית הרצויה, לא מצא איון רשת להכמתו המרובה שהציעה ועברה על גדותיה.

אם כי אנחנו העיתונאים והסופרים, ביחוד יוצאי פולין, שישו לקראת הבחור' של סוקולוב לנשיא התנועה הציונית ו' ראש האכסקוטיבה, בכל זאת ידענו ש' מהמת סיבות שונות (לא כאן המקום

להרחיב הדיבור עליהן) לא יוכל להתקיים מעמ'.

בשנת 1934 פרסמתי שיחה עם וייצ' מן, והשיחה הייתה כעין תשובה לאלה שהריתו אותו מנשיאותו לפני כן ומצע פולטי. השיחה מצאה ה' גדול בעולם הציוני והתחילו מתלחשים שוייצמן פתח על ידו אופוסטיבה, התקפה למען כבוש את הנשיאות מיד סוקולוב.

באחד הימים קבלתי מכתב קצר מ' סוקולוב בו הוא מבקשני להפגש אתו ומבין השורות: "הגם אתה, כ' לומר, גם אתה מבין אלה החותרים גדי? הציעתי צער רב. האמת הייתה שכ' וונתי לא היתה לפגוע ח'ו בכבודו ובי' הרשמותיו של הזקן החביב, המורה ה' גדול, אבל, כך יצא. ואמנם אני כשי' לעצמי נטייה לוייצמן.

עד היום אינני יודע אם עלתה בידו לשכנע את סוקולוב שלא היתה כאן חתירה או קנוניה. אני כעתונאי עשיתי מה שהייתי צריך לעשות, והוא עצמו בתור עורך היה מכה אותי בשוט פ'ו אילו הייתי מוותר על שיחה כה חשר' בה.

דוגמן וזוואתו של סוקולוב

בשנת 1935 נפתח הקונגרס הציוני בלוצ' רן אשר בשוויציה. השתתפתי בו כע' תונאי וגם כציר מטעם הפועל המז' רחי. בין השאלות והפרובלמות שהוע' לו על הפרק ליוון הייתה גם שאלת העי' לאת עצמותיו של הרצל. שאלה זו אם כי הועלתה מוזמן לזמן, בעיקר בזמן הקונגרסיב, קיבלה דחיפות מיוחדת מפ' את חומר השעה — שלטונו של היטלר. הרגשוני שימיה של אוסטריה ספורים ופחדנו שמא תגע ידו הרשעה בקברו של הרצל ז"ל ומאכן הדחיפות בשאלה זו.

הויכוח התנהל מסביב לשאלה, הרבן יובא למנוחות, או עוד היו אתנו כמה מגדולי הציר' גים שידעו את הרצל ז"ל מראשיתה של התנועה הציונית וכמה מהם היו מוכז' ריו והקדישו את חייהם להנצחת זכרו ע"י איסוף חומר היסטורי ופירסום ספ' רים ורשימות. והם היו המתווכחים. צד אחד טען שמקום מנוחתו האחרון צריכה להיות היפה. הצד הזה הטעים את דבריו בהוכחות שונות ובעיקר מוד' מת שני טעמים: אלה הרצל משום מה לא בקר בירושלים. ב"ה, הוא ראה את

חיפה כסמל מדינת היהודים המחודש' והיא הרקע לספרו "אלטיילנד", והצד השני טען, שהרצל העריך או ירושלים ורק היא הייתה בעיניו בירו' מדינת היהודים בעתיד כמות שהיית' בעבר. וגם צד זה בא במוסמכים ובי' הוכחות חותכות.

מי מבין חברי הועדה יכול היה לפ' שר בין שני הצדדים? כולנו היינו בני הורד השני או השלישי להרצל והק' שבנו לויכוח מתוך עיון רב לקצי' התנועה. באחת הישיבות הופיע נחום סוקולוב שהוזמן לחוות דעה בתור' אחד וייתכן שיינו שלדבריו נשמעים' בפרט בעיני כעין זה.

מבחינה מוסמכת לא היה סוקולוב יכול לתחלט עם מי משני הצדדים ה' צדק. הרי היו הוכחות לפאן ולכאן. אולם מבחינה לאומית היסטורית וסנטי' מנטלית העדיף את ירושלים מחיפה ובי' טיוס דבריו אמר — כשלעצמי שכיואי חורי ולכת ברך כל בשר הייתי רוצ' למצוא מנוחתי בירושלים. כך, פחית א' יותר הייתה הצוואה שהשאר או ל' — יורשיו...

סוקולוב עזב את לוצרן בצורה נמש' אם כי בת צחוקו הרגיל לא סר מב' כעבור הצרשנה חידשו הערבים את המהומות שקבלו צורה חדשה — של מרד נגד המנדט. והרשות המנדטורית היססה לאחוז באמצעים הדרושים ול' חסל את המופתי והכנופיות שלו. המצב הפוליטי שלנו ירד וירד. גם צרות ישראל באירופה הלכו ורבו מדי יום ליום. נחום סוקולוב — הגבור ב' רוח וגם הבריא עד או לא היה יכול להתגבר על הצרות הללו שפצעו את לבו הגדול. בתוך עבודה מסורה לע' נשמטו כמעט ברוך עבודה מסורה לע' מו. נפל כחייל במערכה.

ליום השלושים לאבלו פרסמתי בע' תון מאמר רבו מסרתי את דברי הצוואה שלו שהשמיע לנו בלוצרן. אולם מי היה יכול להתמסר אז לר' ברים כגון אלה. הקטסטרופה עמדה מא' חורי בלונדון. במצב מדוכא זה לא היה לבנו אתנו לקיים את דברי המת... והנה, סוף סוף הגיעה גם שעת' עצמותיו הועלו לארץ משאת נפשו וד' כה למנוחת' עולמים בפנתיאון הלאומי ששם מנוחת' כבוד גדולינו אבות התנו' עת הציונית ויוצרי מדינת ישראל.

יולי 8, 1956

הצ'לה"ת" א. מ. מ. כ"ו ק"ס, י"א, ש"א

וכל להחזיק
ה עם ויצי
שובה לאלה
כי כן ומצע
גדול בעולם
שוויצמן
תקפה למען
ולקוב.
קצר מר
הפגש אתו
מ כלומר
ס נגדי?
היתה שכי
בכבודו וכי
המורה ה
אני כשי
עלתה ביד
היתה כאן
נאי עשיתו
הוא עצמו
בשוט פו
כה חשר
ולוב
וגי בלוצר
י בו כע
יעל המז
ית שהועי
ואלת העד
ה זה אז
קר בזמן
חדת מפי
ל היטלר
ספורים
ה בקברו
בשאלה
לה הוכן
לי הצויר
ייתה של
יו מזכיר
חת זכרו
סום ספי
כחים
האחרון
הטעים
קרי מתי
שום מה
ראה את

חיפה כסמל מדינת היהודים המחודשת
והיא הרקע לספרו "אלטניילנד".
והצד השני טען שהרצל העריץ את
ירושלום. חרף היא היתה בעיניו בירת
מדינת היהודים בעתיד כמות שהיתה
בעבר. וגם צד זה בא במוסמכים ובי
הוכחות חותכות.
מי מבין חברי הועדה יכול היה לפי
שר בין שני הצדדים? כולנו היינו בני
הדור השני או השלישי להרצל והק
שבנו לזיכור מתוך עיון רב לזקני
התנועה. באחת הישיבות הפוע נחום
סוקולוב שהוזמן לתוות דעה בתור
אחד ומילות בנינו שלדבריו נשמעים
בפרט בענין כעין זה.
מבחינה מוסמכת לא היה סוקולוב
יכול להחליט עם מי משני הצדדים הי
צדק. הרי הלו הוכחות לפאן ולכאן.
אולם מבחינה לאומית היסטורית וסנטי
מנטלית העדיף את ירושלים מחיפה ובי
טיוס דבריו אמר — כשלעצמי כשיבוא
תורי ללכת בדרך כל בשר הייתי רוצה
למצוא מנוחתי בירושלים. כך, פחית א
יותר היתה הצוואה שהשאר או ל
— יורשיו ...

סוקולוב עזב את לוצרן בצרת נפש
אם כי בת צחוקו הרגיל לא פר מני.
כעבור חצי שנה חידשו הערביים את
המהומות שקבלו צורה חדשה — של
מרה נגד המנדט. והרשות המנדטורית
היססה לאחוז באמצעים הדרושים ול
חסל את המופתי והכנופיות שלו.
המצב הפוליטי שלנו ירד וירד. גם
צרות ישראל באירופה הלכו ורבו מדי
יום ליום. נחום סוקולוב — הגבור ב
רוח וגם הבריא עד אז לא היה יכול
להתגבר על הצרות הללו שפצעו את
לבו הגדול. הוא חלה את חליו ויצאה
נשמתו כמעט בתוך עבודה מסורה לע
מו. נפל כחייל במערכה.
ליום השלושים לאבלו פרסמתו בעי
תון מאמר זכו מסרתי את דברי הצוואה
שלו שהשמיע לנו בלוצרן.
אולם מי היה יכול להתמסר אז לר
ברים כגון אלה. הקטטורופה עמדה מא
חודי כחלנו. במצב מדוכא זה לא היה
לבנו אתנו לקיים את דברי המת
והנה, סוף סוף הגיעה גם שעת
עצמותיו הועלו לארץ משאה נפשו וד
כה למנוחת עולמים בפנתיאון הלאומי
ששם מנוחת כבוד גדולינו אבות התנו
עה הציונית ויוצרי מדינת ישראל.